מגנזי המלך

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

פרשת שמות תשפ"ב לפ"ק
| גליון כ"ו |

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

הגה"ק בעל התניא זי"ע

יומא דהילולא קדישא כ"ד טבת

כ"ד טבת איז די יארצייט פונעם בעל התניא זי"ע, דער תניא איז געווען א תלמיד פונעם גרויסן מגיד, דער מגיד האט אים געהייסן ער זאל מאכן א שולחן ערוך, איינס פון די זאכן וואס מ'האט בארעדט די חסידים דעמאלטס אז זיי זענען עובר אויפן שולחן ערוך, אז זיי האלטן נישט איין און זיי זענען מקיל אויפן שולחן ערוך, האט ער אים געהייסן מאכן א שולחן ערוך אז מ'זאל זהען אז די חסידים זענען נישט מקיל אויפן שולחן ערוך, דעמאלטס האט ער געמאכט דעם שולחן ערוך הרב.

אינטערסאנט, אז ער האט געמאכט אפאר סימנים ווען ער האט אנגעפאנגען צו מאכן דעם שולחן ערוך, און ער האט עס געווייזן פארן רבי ר' זושא, און דער רבי ר' זושא האט אים געהייסן איבער מאכן, האט ער איבער געמאכט אפאר סימנים, מ'זהט די ערשטע פאר סימנים פון שולחן ערוך איז דאפעלט, ס'איז דא א מהדורא קמא און א צווייטע מהדורא, דאס איז די ערשטע פאר סימנים וואס דער רבי ר' זושא האט אים געהייסן איבער מאכן.

*

דער תניא, וווייסט יעדער, איז געזעצן אין תפיסה, מ'האט דאך אים פארגעשטעלט אז ער איז א גרויסער פארבערעכער, ער איז א מיסיאנער. פארוואס מיינט איר האט מען אים אינגעשפארט? ער טוט ארגאניזירן א רעוואלאציע אקעגן דעם קייסער, ער שיקט געלט קיין ארץ ישראל, באמת אלע רבי'ס האבן געשיקט געלט קיין ארץ ישראל, צדקת רבי מאיר בעל הנס איז שוין פון דעמאלטס אהן געווען, ארץ ישראל איז געווען אונטער טערקיי, און רוסלאנד מיט טערקיי זענען נישט געווען שוה בשוה, ס'איז געווען צייטן וואס זיי האבן זיך געשלאגן, בקיצור ס'איז אלעמאל געווען אנדערש, און אז מ'שיקט געלט קיין ארץ ישראל שיקט מען געלט צו שטיצן דעם שונא, מ'מיינט צו אונטער ברעכן רוסלאנד, און דאס איז געווען די קלאגע קעגן אים.[1]

*

דער תניא איז געזעצן אין תפיסה, איז דער קייסער - דער רוסישער צאר געקומען זהן דעם גרויסן פארברעכער, ער האט אים געוואלט קענען, ער האט דאך געזהן אז ער האט געהאט אסאך נאכפאלגער'ס גרויסע חסידים, און ס'איז געווען מתנגדים וואס האבן אים בארעדט האט ער אים געוואלט זהן, איז ער אים געקומען באזוכן אבער ער האט נישט אויסגעזאגט אז ער איז דער קייסער, ער איז געקומען אזוי אנגעטוהן ווי א ציווילער מענטש אזוי איז ער אים געקומען באזוכן, וועז ער איז אריין געקומען דארט וואו דער תניא איז געזעצן, האט זיך דער תניא אויפגעשטעלט און ער האט געמאכט די ברכה וואס מ'מאכט וועז מ'זהט א קעניג 'שנתן מכבודו לבשר ודם', און דער קייסער האט אים געפרעגט פון וואנעט ווייסטו אז איך בין דער קעניג, ער האט אים דאך נישט געקענט פון פריער, האט ער געזאגט וועז דו ביזט אריין געקומען איז מיר באפאלן א פחד פון א קעניג ממילא האט ער געוואוסט אז ער איז דער מלך.

דער צאר איז נתפעל געוואורן אז ער האט אים דערקענט אז ער איז דער קייסער און ער האט געוואוסט וויפיל ס'איז דער זייגער, און ער האט נושא חן געווען.

כ'האב געהערט אז וועז דער צאר האט געזהן וואספארא גרויסער מענטש ער איז, האט ער אים געזאגט כ'האב אלעמאל נישט פארשטאנען וואס דער רבונו של עולם האט געזאגט פאר אדם הראשון 'אייבה' (בראשית ג, ט), האט ער געפרעגט דעם תניא צי ער קען אים זאגן, האט אים דער תניא געזאגט, דער אויבערשטער האט אים נישט געפרעגט וואו דיין גוף איז, דער אויבערשטער

---

1 בספר המאסר הראשון מובא: ביום ד' סיוון שנת תקנ"ח, הירש בן דוד מווילנה מגיש מלשינות נגד רבינו הזקן, אשר כאילו רבינו הזקן קושר קשר, מאסף צעירים פורקי עול, מסייע למהפכה הצרפתית, חסידיו חיים חיי פאר והוללות וללא מסגרת חוק, גונבים וגוזלים וכו', ולכן מייעץ לקיסר להגלותם. יומיים אחרי זה בעיצומו של חג השבועות הגיש המלשין מלשינות נוספת נגד שלטונות העיר, וביום י' אלול תקנ"ח נפתח התיק נגד רבינו הזקן והגענעראל-פראקאראר מגיש את המלשינות אל הקיסר.

ביום י"ג אלול הורה הקיסר לברר את תוכן המלשינות ובט"ו אלול הודיע הגענעראל-פראקאראר אל המושל האזרחי של ליטא, את הוראת הקיסר, לברר את הנושא. ביום כ"ט אלול המליץ המושל האזרחי של ליטא לקחת את רבינו הזקן לחקירה, ויחד אתו גם את ראשי עדת חסידיו אשר בליטא.

בימי חול המועד סוכות תקנ"ט נלקח אדמו"ר הזקן למאסר על ידי השלטונות, עקב עלילה כי אדמו"ר הזקן מסייע להטערקן - שהיו באותה התקופה בקשרי מלחמה עם רוסלאנד.

העומדים מאחורי העלילה היו עסקני המתנגדים והמשכילים. הראשי שבהם היה יהודי מה'מתנגדים' בשם אביגדור, שכיהן באותה עת כרבה של העיר מינסק, עיר ואם בישראל, ומבצר באותה עת להתנגדות לחסידות.

חסידים מספרים כי לאחר שנים יחד אותו אביגדור לשכרות, והיה מסתובב בין חסידים בהתועדויות של יום ההצלה י"ט כסלו ומבקש 'משקה' באמרו שמגיע לו כיון שהיו"ט הזה הגיע לחסידים בעצם בזכותו.

כל הזכויות שמורות ©

האט געפרעגט ״אייכה״ וואו איז דיין נשמה, ער האט דאך געוואוינט אין גן עדן, די גמרא זאגט דאך פארן חטא פון אדם הראשון וואו גרויס ער איז געווען, איז האט אים דער אויבערשטער געפרעגט וואו איז דיין נשמה אזוי נידעריג אנגעקומען, און ער האט אויסגעפירט אז די שאלה פרעגט דער רבונו של עולם יעדן איינעם, וואו איז דיין נשמה, אזוי ברענגען זיי אז ווען דעם האט ער נושא חן געווען ביי אים ביז ער האט אים באפרייט ווייל ער איז אזוי נתפעל געווארן פון זיין ענטפער.[2]

אינטערסאנט איז אז די טייטש פונעם תניא אויף ״אייכה״ - וואו איז דיין נשמה, איז געדרוקט די זעלבע אין אדרת אליהו פונעם גר״א ממש די זעלבע טייטש.[3]

*

דער קייסער האט אים דעמאלטס געפרעגט וויפיל אזייגער ס׳איז, ער האט נישט געהאט קיין זייגער דארט און ער האט געוואוסט צו זאגן גענוי וויפיל אזייגער ס׳איז, האט ער אים געפרעגט פון וואו ער וויסט, האט ער געזאגט אז ס׳איז דא צוועלף צירופי הויות, און יעדע שעה לייכט א צווייטע לויט דעם וויסט ער וועלכע שעה ס׳איז.

ס׳איז געווען א אינטערסאנטע באגעגעניש צווישן קייסער מיטן תניא, און ס׳זעהט אויס אז ער האט נושא חן געווען ביים קייסער, ווייל מ׳האט דאך סוף כל סוף אים ארויס געלאזט פון תפיסה.

*

ווען מ׳האט אים ארויס געלאזט פון תפיסה - ער איז געזעצן אין פעטערבורג די תפיסה איז נאך היינט דא ס׳איז א אלטע בנין און ס׳שטייט נאך - האט ער געמוזט ערגעץ צוגיין, און מ׳האט צוגעגרייט א אדרעס אין שטאט ווי זיי זאלן אים פירן ווען ער גייט ארויס, דער הויפט שטאט איז דעמאלטס געווען נישט מאסקאווא, נאר פעטערבורג וואו ס׳איז היינט לעניגראד, און מ׳האט צוגעגרייט א שטוב וואו ער זאל גיין, דערווייל האט מען זיך טועה געווען מיט די אדרעס און מ׳האט אים צוגעפירט אין שכינות צו א צווייטע דירה, יענער איז געווען א פארביסענער מתנגד און דארט האט מען אים ארייגעפירט, און ווען ער איז אריין געקומען אין יענעם׳ס שטוב האט אים יענער זייער סיקירט, יענער האט געהאט זייער א מיאוס מויל, למעשה שפעטער האט מען זיך געכאפט אז מ׳האט געמאכט א טעות, און מ׳איז אים געגאנגען אויפזוכן און מ׳האט אים געטראפן ביי דעם מתנגד, אפאר שעה איז ער געזעצן ביי יענעם אין שטוב, האט דער תניא געזאגט נאכדעם, ס׳איז מיר ערגער געווען צו זיצן ביי יענעם אין שטוב ווי צו זיצן אין תפיסה, ער האט געדעדט אזוי געמיין אויפן גרויסן מגיד און ס׳איז אים ערגער געווען ווי אין תפיסה...[4]

*

דער תניא איז געווען אין טשערנאביל ביי רבי מאטעלע טשערנאבלער, און דער תניא האט געזאגט פאר רבי מאטעלע טשערנאבלער ״איך וויל זיך משדך זיין מיט איך״, דאס הייסט מיט זיינ׳ס אן אייניקל. זאגט רבי מאטעלע ״ווען וועלט איר פון מיינע קינדער?״, ער האט געהאט עטליכע קליינע קינדער, האט ער געזאגט ״איך וועל מיר אויסקלויבן״. האט ער אים אריין געפירט אין שטוב וואו די קינדער זענען געשלאפן און דער תניא האט ארויפגעלייגט די האנט אויף די קעפלעך, ס׳איז געווען דארט מערערע קינדער, ביז ווען ער האט געזאגט ״אה, דעם וויל איך״, און מ׳האט אריינגעברענגט א ליכט און מ׳האט געקוקט ווער דאס איז, האט מען געזען אז דאס איז געווען דער טשערקאס׳ער, האט ער געזאגט ״מ׳זאל איהם ניט אויסבייטן דא וויל איך וועל איהם דערקענען...״.

און מ׳האט געמאכט א לחיים לכבוד דעם שידוך שליסן, און מ׳האט זיך געווואונטשן לחיים דער תניא מיט רבי מאטעלע טשערנאבלער, און דער תניא האט געזאגט ״לחיים, אלע השפעות טובות ברוחניות ובגשמיות״, און רבי מאטעלע האט צוריק געווואונטשן אלע השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, האבן זיי זיך אנגעהויבן צו קריגן וואס זאגט איר בגשמיות וברוחניות, מ׳דארף זאגן פארקערט, האט רבי מאטעלע טשערנאבלער געזאגט, יעקב אבינו האט געזאגט (בראשית כה, כ) ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש [ואח״כ] והיה ה׳ לי לאלוקים, קודם גשמיות און נאכדעם רוחניות, האט דער תניא געענטפערט ״יעקב אבינו׳ס גשמיות איז געווען לויטער רוחניות. האט ער געזאגט ״אמת, אבער זיין רוחניות איז געווען נאך העכער״.[5]

---

2 כן מובא בס׳ אוצר הסיפורים: כשהיה הרה״ק הבעל התניא זצוק״ל חבוש בבית האסורים בפטרבורג, בא אליו השר לחקירה ודרישה, ראה השר את צורתו הק׳ והבין כי איש מורם מעם עומד לפניו, והשר היה גדול בחכמה וגם בקי בתורה, אמר לו השר אמור לי פי׳ הפסוק ״ויקרא ה׳ אל האדם ויאמר לו איכה״ וכי הקב״ה לא ידע, ולמה הי׳ צריך לשאול איכה, אמר לו הרב, האם מאמין אתה שהתורה היא נצחית וישנה בכל זמן, ובכל דור, ובכל אדם, אמר לו השר כן אני מאמין בזה, אמר לו הבעל התניא, א״כ אפוא זהו כוונת הפסוק, שבכל דור ודור ובכל עת קורא ה׳ לכל אדם ואומר לו איכה, איה אתה בעולם, דהנה להאדם נקצבו ימים ושנים, ועל כן התבונן איה אתה בעולמך, ״ווי האלטסטו אויף דער וועלט״ הרי אתה חי כבר כך וכך שנים (ותפס בדיוק השנים שהיו או להשר) ומה עשית בשנותיך, השר נתפעל מאוד מדבריו, והפליג לפני הקיסר על הרה״ק הבעל התניא שהוא חכם גדול ואיש אלוקים, ולפי דעתו זה רק עלילות שוא מה שטפלו עליו המלשינים.

3 וז״ל: ויקרא ה׳ אלהים אל האדם. הקריאה היתה כי אם להכניס עמו בדברים. ויאמר לו איכה. פירוש, התבונן בעצמך איך נפלת ממעלתך, איה מדרגתך, עכ״ל.

4 נעתיק כאן מה שמובא בספר בית רבי ואוצר סיפורי חב״ד: באותו בית בו התגורר ר׳ מרדכי מליעפלי התגורר בקומה התחתונה אחד מגדולי המתנגדים שהיה אחד מהמלשינים, ובטעות הובילו את רבנו הזקן לביתו של המתנגד. משראה המתנגד את רבנו הזקן נכנס לביתו נבהל מאד וימת לבו בקרבו ויהי לאבן ועם כל זאת בקש את רבנו לשבת, וצוה להעמיד את המיחם ובעצמו נקה את הצלחת, בתוך כך נכנס בדברים עם רבנו הזקן והתחיל לדבר אתו קשות, ואמר לו הנה אתם מדמים בנפשכם שכבר נצלתם, דעו לכם שכאשר נפלתם עתה בידי לא תצאו מכאן עד שתחתמו לי שאתם מבטלים את נוסח התפלה החדש שלכם, ושאר הדברים שחדשתם שלא נהגו בהם אבותינו שהיו גדולי ארץ כמוכם מה היה חסר לכם אם היו אומרים "נעריצך" ולא "כתר" וכו׳.

רבנו הזקן היה בצרה גדולה ולא ידע מה לעשות, אך ה׳ העונה לו בכל צרותיו ענה לו גם אז והחיש את ישועתו, אנ״ש אשר חיכו כל היום לבואו של רבנו הזקן היו במבוכה גדולה, אולי האמת היא כמו שאומרים המתנגדים שכל השמועות על שחרורו של רבנו שקר הן, החליטו החסדים ללכת אל אותו מתנגד הגר בקומה התחתונה של ביתו של ר׳ מרדכי מליעפלי לשמוע מה בפיו, כאשר הגיעו לביתו של המתנגד היתה הדלת סגורה, מבעד לדלת הם שמעו את קולו של המתנגד הטוען "נעריצך לא מוצא חן בעיניכם רק הנוסח ההדש של כתר", הבינו החסידים שבטעות הכניסו את רבנו הזקן לביתו של המתנגד, דפקו החסידים בחזקה על הדלת, עד שפתחו להם הם השתוממו לראות את רבנו הזקן יושב כשראשו שעון על ידיו ושומע חירופים וגידופים מהמתנגד.

המתנגד בראותו את החסידים נבהל ופניו נפלו, רבי מרדכי מליעפלי רץ בחמת זעם להכות את המתנגד, אך רבנו הזקן רמז לו שלא יעשה לו מאומה ויעזוב אותו, "מה לכם פה רבנו" פנה רבי מרדכי לרבנו הזקן "סורו נא מעל אהלי האנשים האלה", רבנו הזקן אמר שצריכים לתת כבוד לאכסניא שתה כוס חמין והלך עם רבי מרדכי לביתו.

5 "החייתני ממש" אמר רבנו הזקן לרבי מרדכי "ותאמין לי שכל ימי שבתי במאסר לא היה קשה לי כמו אותן שלש השעות ששהיתי בביתו של המתנגד".

ידוע שבדבר זה נתווכחו רבותינו קדושי עליון נוחי ארץ נבג״מ הרה״ק המגיד מקאזניץ זללה״ה והרה״ק הרבי מלובלין זללה״ה, שהמגיד מקאזניץ אמר שבתחלה צריך האדם לבקש מהשי״ת על רוחניות ואח״כ יבקש על גשמיות, והרבי מלובלין אמר להיפוך שבתחלה יבקש על גשמיות ועל ידי זה יוכל לבא לידי רוחניות, כי לא יוכל אדם לבא לידי רוחניות אם לא יהיה קודם גשמיות כמובן. ועל פי זה מתאמרא משמיה דהרה״ק המגיד מטריסק זללה״ה (הובא בלקוט מאורי אור לשבועות) על פלוגתת בית שמאי ובית הלל (חגיגה יב.) דבית שמאי אומרים שמים נבראו תחלה, ובית הלל אומרים ארץ נבראת תחלה. הכוונה דבית שמאי ס״ל שבתחלה צריך האדם לבקש על רוחניות, ואחר כך יתפלל על הארץ היינו גשמיות, ובית הלל ס״ל ארץ נבראת תחלה, שצריך האדם לבקש מתחלה על גשמיות וממילא יבא על ידי זה גם לרוחניות, כי על ידי גשמיות יכולים לבא

כל הזכויות שמורות ©

*

ס׳איז דא בריוו וואס דער תניא שרייבט פארן קייסער וואס חסידות מיינט, מ׳האט אמאל געזאגט ׳גיי לערן מיט א גוי ברטנורא׳, שרייבט ער א לשון קודש׳דיגן בריוו ער שרייבט דארט אפאר זייטן וואס חסידות איז, און מ׳האט עס איבער געזעצט אויף רוסיש און מ׳האט עס איבער געגעבן, אבער ס׳איז דא די ארגינעלער בריוו, ס׳איז געבליבן אין די ארכיוון פונעם צאר, במילא איז דאס היינט די איינציגסטע כתב יד פונעם תניא וואס ליגט ביי די רוסישע רעגירונג, מ׳האט דאס נישט לאנג צוריק ארויס געגעבן, ס׳איז זייער אינטערסאנט, די ליובאוויטשער האבן א קאפי דערפון, כתב יד קדשו.

בימים ההם איז געווען אזוי, א חסיד האט מען געפרופן ׳קארלינער׳, קארלין איז וויס רוסלאנד, און רבי אהרן קארלינער האט פארשפרייט חסידות, במילא אז מ׳האט געוואלט פאר איינעם זאגן ׳דו ביזט א חסיד׳ האט מען געזאגט ׳די ביזט א קארלינ׳ער׳,[6] און דאס האט מען געזאגט אויפ׳ן

לידי רוחניות.

ובזה ביאר מרן רבינו שליט"א מקראי קודש בפר׳ תולדות, שברך יצחק אבינו את יעקב אבינו ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ, כפשוטו שיזכה לשפע רב ופרנסה בריוח, וכמדרשו מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה, ודרשו עוד במדרש ויתן ויחזור ויתן, רמז לשני סוגי ברכות, על עניני גשמי ועל עניני רוחני, אך איני יודע איזה מהם קודמות, ולזה כשהסכים יצחק בלבו לברכו הקדים ואמר כמכריע, ראה ריח בני כריח שד"ה אשר ברכו הוי"ה, רמז על שיטת בית הלל דארץ נבראת תחלה, ובאופן זה קאי הברכות ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ כפשוטו בברכה בגשמיות, שקודם יזכו בני ישראל לשפע גדול בהרחבת הדעת ויהיה השפעות טובות בכל עניני גשמי. והנה צרכי עמך ישראל מרובים, וזקוקים לפרנסה ושפע טובה, ויתן ויחזור ויתן, שאח"כ יהיה השפעה ברוחניות, מטל השמים זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה, ואם לא יהיה לבני ישראל דאגת הפרנסה, יהיה להם דעת צלולה לעסוק במקרא משנה גמרא ובאגדה, ויצחק אבינו כבש דרך זה ויצחק אבינו כבש דרך זה לבניו אחריו והכריע שמתחלה ישפיע הקב"ה עניני גשמי ואח"כ עניני רוחני, וברכה זו ברך יצחק אבינו את בניו עד סוף כל הדורות, ואל הברכות הללו עיני בני ישראל צופיות, שיפתח ה׳ את אוצרו הטוב, שלא יצטרכו להתייגע כל כך על הפרנסה.

ועל פי זה ביאר מרן רבינו שליט"א הפיטן, צמאה נפשי אל הוי"ה היינו שם הוי"ה ביושר שהאותיות י"ה הן תחילה, ולכן ימלא שובע אסמי, להקשפיע לי צרכי גשמיות תחילה, אל ההרים אשא עיני, אל תקרי ההרים אלא ההורים, מה שאמר יצחק אבינו כריח שדה אשר ברכו הוי"ה, כהלל ולא כשמאי, שבזה הכריע יצחק אבינו כבית הלל דארץ נבראת תחילה". עכתדה"ק.

6

כידוע שרבי אהרן הגדול ז"ל היה הראשון מתלמידי המגיד שהתחיל להסתובב ברוש גלי בכל העיירות והכפרים להפיץ תורת החסידות ללא שום פחד ומורא, וכח קדושתו וצדקתו משך אליו הרבה עובדי ה׳ ומבקשי העבודה הרצויה, וע"כ רבו עליו מתנגדים רבים, וע"כ כינו את החסידים ׳די

תניא, און ער האט געזאגט כ׳בין נישט קיין קארלינער.[7]

קארלינער׳, כי גם בעיר קארלין היה המקום הראשון שבנו שטיבל גדול מיוחד לחסידים ומבקשי ה׳.

כן בתעודות של התקופה המאוחרת שנמצאו בסענאט בפעטערבורג כשהממשלת רוסלאנד התערבה בהמחלוקת בין המתנגדים וההסידים מכנים את החסידים סתם בשם ׳כת הקארלינאים׳, אף על פי שבאותו זמן כבר היתה החסידות לכל ענפיה ובתי הצדיקים נפוצה בכל רחבי פולין ורוסיא, וכן הרה"ק הבעל התניא נקרא בתעודות האלה בשם "ראש הקארלינאים" כלומר ראש החסידים.

כמו"כ עיין בס׳ זכרון צדיקים (ח"ג) שהיו הרבה מגדולי ליטא שלא רצו להילחם נגד כת החסידים, כי ידעו נאמנה וראו בעליל שבמשך הדורות הוא היתה ספינת ההצלה נגד כת ההשכלה הארורה שצמחה בבערלין בדייטשלאנד ונתפשטה ברחבי מדינות אייראפא, והרסה קהילות שלימות והחריבה ישיבות גדולות ומפוארות כאשר תלמידיהם עזבו את דרך ה׳ לחצוב להם בארות נשברות בלימודי ההשכלה הארורה, ולכן לא לחמו כנגדה, והיו אומרים בלשון מליצה: ענדערש א קארלינער ווי א בערלינער!.

7

עיין בס׳ אגרות הבעל התניא ובס׳ דברי העדות (עמ׳ ל"ג) שמובא דברי העדות של הבעל התניא מה שהשיב לחוקרי הממשלה בעת מאסרו השני בשנת תקס"א ע"פ תרגום מלשון רוסיא הנמצא בין הארכיוון של ממשלת רוסיא, וזה לשונו: הרב הראשי (המסור מפינסק) אביגדור בן חיים לנגד הבעל התניא ראש כת הקרלינים בבילורוסי׳ או חסידים מסביר את הדבר דלהלן: בספר של כת הקרלינאים או חסידים שנתחבר ע"י ראשי המורים הבעל שם טוב והמגיד ממעזריטש כתוב שהאדם צריך להיות תמיד בשמחה לא רק בזמן התפילה אלא בכל עת וזה נמגד לדת ישראל, היות ושיטה זו מבטאת כאילו כבר בא המשיח.

וע׳ בס׳ תולדות ברוך מרדכי (עמ׳ צ"ה) בי"ט כסלו תקנ"ט הוציא הקיסר פאוול הראשון פקודה לשחרר את כל החסידים שנעצרו ובראשם אדמו"ר הזקן וזוהי לשון הפקודה שנכתבה בשם הקיסר (תורגם מלשון רוסיא ללשה"ק): "להודיע לאדון בולגאקוב את הצו העליון של הוד מלכותו שהקיסר לא מצא בהתנהגות היהודים שהקימו את כת הקרלינים שום דבר מזיק למדינה ולא שום שחיתות או משהו אחר המיפר את השלווה הכללית, וציוה לשחרר את כולם באם לא ימצאו משהו חשוד במעשיהם או בכוונותיהם לנגד תועלת המדינה, צריך להטיל עליהם פיקוח קפדני במיוחד במה שנוגע לקשרים ביניהם וכו׳".

ועיי׳ בס׳ אוצר סיפורי חב"ד (עמ׳ רכ"ג) שמעתיק דברי המלשין אביגדור בן חיים מפינסק ותשובות הבעל התניא על טענותיו, וזה לשונו בהמסירה מס׳ ט׳: הרב בן חיים ושארי אנשים קוראים לבן ברוך (הבעל התניא) והמתחברים א"ע אליו בשם ׳קארלינער׳, מפני שלאחר מות שני המחברים הנ"ל היינו בעש"ט ור׳ מעזריטש היו בק׳ קארלין גובערני׳ מינסקע אהרן ושלמה (ההה"ק רבי אהרן הגדול זר׳ שלמה קארלינער) הראשונים המה אשר הלכו בעקבותיהם ומה שקוראים אותם חסידי׳ המה בעצמן קוראים א"ע כך ומה שקוראים אותם כת הוא מחמת זה שהמה שינוי את מנהג ישראל בתפילותם ואפילו במלבושיהם כי המה אינם לובשים בגדי צמר.

ועיין בס׳ הנ"ל שמעתיק תשובת הבעל התניא באריכות, ובתו"ד כתב: ...תמה אני מאוד כיצד הוא בן חיים העז להעליל עלילה שכזו עלי ועל כל המכונים חסידים

איז ער מסביר דארט וואס האט דער בעש"ט געטוהן, וואס האט ער משנה געווען, ער איז מסביר דאס דאווענען, אמת מ׳האט געלערנט מ׳האט מקיים געווען מצוות, אבער מ׳האט פארנאכלעסיגט דאס דאווענען, זענען געקומען חסידים און מ׳האט צוריק אויפגעשטעלט דאס דאווענען, דאווענען דויערט אנדער-האלבן שעה, ער לייגט דאס אראפ אזוי..., ס׳איז א לאנגע בריוו פון אפאר זייטן, זייער אינטערסאנט, ווי א איד שרייבט צו א גוי אזעלכע אינטערסאנטע ענינים.

ער האט געהאט זייער א גרויסע איינפלוס, ער שרייבט פארוואס מ׳קומט צו אים די חסידים, ער שרייבט וואס מ׳וויל פון אים האבן, וואס ער לערנט מיט זיי, ער האט געהאט א געוואלדיגער איינפלוס אין וויס רוסלאנד, אין יענע געגנט.

*

דער תניא איז מיטגעפארן מיט רבי מענדעלע וויטעבסקער אויפן וועג קיין ארץ ישראל, רבי מענדעלע וויטעבסקער האט געהייסן א העכערע ראנג פון די תלמידים פונעם מגיד, און דער תניא איז געווען אונטער אים, ער האט געפירט אין וויטעבסק, וויטעבסק איז אויך וויס רוסלאנד, און רבי מענדעלע וויטעבסקער איז געווען דער ראש החבריא אין יענע מדינה, און ער איז געפארן קיין ארץ ישראל ער ליגט דאך אין טבריא, און דער תניא איז מיטגעפארן מיט אים, ער איז אויך געפארן זיך באזעצן קיין ארץ ישראל, אבער אינמיטן וועג האט ער אים צוריק געשיקט ער זאל צוריק גיין, אזוי איז ער צוריק אנגעקומען אויף רוסלאנד.

*

די תלמידים פונעם מגיד זענען געווען זייער גרויס, ס׳איז מורא׳דיג וואספארא כח ההשפעה רבי אהרן קארלינ׳ער האט געהאט, דער פלאם פייער וואס ס׳איז געגאנגען. נאך בחייו פונעם מגיד איז רבי אהרן קארלינער געווען, און ער איז נאך

המתגוררים במדינות בילורוסיה פודוליה מינסק וואלין נובורוסיה מאלורוסיה וקיוב אשר שם לא נקראו מעולם בשם ׳קארלינר׳, אלא בשם ׳חסידים׳ שהוא משורש חסד ולב טוב לאלקים ואדם, ואילו במקומות מסויימים מכונים הם ע"י האדונים הפולנים בשם ׳קיטאיבים׳, ורק בעיר וילנא וסביבותיה כינו אותם ראשי היהודים מתוך שנאה בשם ׳קארלינר׳, וכך היה זה למנהגם של המון העם בחשבם כאילו יש ביניהם איזו כת, לכן חושבים האדונים ברוסיה כאילו יש בינינו איזה חלק הנבדל ונפרד במנהגיו משאר היהודים, וכמו ע"ד משל הרסקולניקים שברוסיה זה שהדבר אינו נכון, ואשר דיעה זו מוזרה לנו לחלוטין ניתן להיווכח מכך שהרסקולניקים מתבדלים, ואין להם קשר עם הרוסים או האחרים אין הם אוכלים ושותים עמהם וגם אין הם מתחתנים אתם...

כל הזכויות שמורות ©

נסתלק געווארן בחייו, ער האט געמאכט אכציג טויזנט בעלי תשובות,[8] אזוי זאגט מען, און לאו דוקא פון בעלי עבירות, נאר ער האט געהויבן אידן, די תלמידים פונעם מגיד זענען געווען למעלה מההשגה, דער מגיד האט געהאט אזא געהויבענע חבריא, א חבריא קדישא, דער קדושת לוי, מיטן רבי ר׳ אלימלך, דער רבי ר׳ זושא, דער רבי ר׳ שמעלקא, א מורא׳דיגע חבורה האט ער געהאט, א הייליגע חבריא.

*

אינטערסאנט איז אז דער מגיד אליין האט דאך געוואוינט אין מעזריטש, אבער ער ליגט נישט אין מעזריטש, דער מגיד ליגט אין האניפאלי, האניפאלי מיט מעזריטש זענען שכינות׳דיגע שטעטלעך, קליינע שטעטלעך ביידע, און ס׳איז געווען א מגיפה, און די רעגירונג האט אפגעשפארט מ׳האט נישט געלאזט ברענגען פון איין מקום צום צווייטן מקום, כדי מ׳זאל נישט אריבער ברענגען די מחלה, און דער רבי ר׳ זושא האט געוואוינט אין האניפאלי, און ער האט געוואלט ברענגען דעם מגיד פון מעזריטש קיין האניפאלי האט ער געדארפט ערלויבעניש פון די רעגירונג, און פארשטייט׳זיך די רעגירונג האט נישט געוואלט געבן, איז דער רבי ר׳ זושא ארויף געגאנגען משתדל זיין, האט דער רבי ר׳ זושא גראנטירט און האט צוגעזאגט אז אויב ברענגט מען אהער דעם מגיד גראנטירט ער אז קיינער

8 עיין בס׳ ברכת אהרן (עמ׳ קצ״ד) שהרה״ק רבי מאטיל סלאנימער ז״ל שאל את הרה״ק הרא״א מקארלין זיע״א ״וויא נעמט מען דיא התגלות פון אייער זיידין רבי אהרן הגדול זצ״ל שעשה פ״ד אלף בעלי תשובה, וענה לו הרה״ק הרא״א, ווער וייסט וען ער וואלט היינט גיוועזן, צו ער וואלט גיקענט עפעס טאן, כי אז היו אנשים פשוטים מאר ומגושמים לא כן היום שהם עושים להכעיס ובועטים בכל הקדוש וה׳ ירחם״.

ובעבודתו הק׳ עורר התעוררות דלעילא כמאמרו של מרן אדמו״ר הצעיר זיע״א ״דיא וועלט זאגט אז ער האט גימאכט בעלי תשובה, מ׳מיינט אז ער איז גשטאנען מיט דיא אנדערע זייט צום ארון קודש ודרש ברבים, ער איז גיזעסן אויף זיין שטוהל און גיזאגט תורה שטילער וויא דער טאטע, און ווער עס האט געדארפט הערן האט גיהערט ביז טויזנטער פרסאות (שם עמ׳ ד)

ועל מציבת קבורת הרה״ק מקארלין ז״ל חרות בין מעלותיו מדה נעלה זו: ״אשר זכה וזיכה את הרבים במסירות נפש על זה לפי שכלו לזכות את ישראל והיה מוכיח לרבים בתוכחת מגולה ואהבה מוסתרת לקרב את ישראל לאביהם שבשמים וליחדם ביחוד גמור״. וכפי המקובל אצל חסידי קארלין נוסח המציבה נכתב על פי לשון צוואתו.

וכן בס׳ שמע שלמה מובא שתלמידו הרה״ק רבי שלמה מקארלין זי״ע הספיד את רבו הגדול, ואמר אח״כ שלכן נלקח בדמי ימיו (בן ל״ו שנה) מעלמא הדין, כי היה נוטל הבחירה מהבני אדם ובהכרח שישובו בתשובה.

אין שטאט וועט נישט שטארבן, און אויף דעם ארויף האט מען אים געגעבן ערלויבעניש און מ׳האט געברענגט דעם מגיד קיין האניפאלי, איין יאר האט ער אזוי געוואוינט אין האניפאלי, במשך דעם יאר איז קיינער נישט געשטארבן אין האניפאלי, פונקט א יאר האט ער געוואוינט דארט, דערנאך איז ער נפטר געווארן אין האניפאלי, און טאקע שם מנוחת כבודו דערפאר ליגט ער דארט, און דער רבי ר׳ זושא ליגט אויך דארט.

*

דער תניא ליגט אין האדיטש וואס איז גאנץ א אנדערן מקום, דעמאלט׳ס איז געווען די מלחמה פון נאפאליאן מיטן צאר,[9] און נאפאליאן האט באמבאדירט אין רוסלאנד, אזוי ווייט אז דער רוסישער קייסער איז אנטלאפן פון די הויפט שטאט, ווייל ס׳איז אנגעקומען די מלחמה ביז אהין. דעמאלטס איז געווען צווישן די גרויסע רבי׳ם אליין א גרויסע מחלוקת, און דער תניא האט געהאלטן מיטן צאר, מ׳האט געפרעגט דעם תניא פארוואס ער שטעלט׳זיך מיטן צאר, דער צאר איז דאך באמת געווען שלעכט און נאר געוואלט אונטערדרוקן די אידן, ער איז געווען א שלעכטער קייסער א צר הצורר אלע יארן לדורותיהם, ולעומת זה נאפאליאן איז געקומען מיט ליבעראליזם אזוי ווי אמעריקא ס׳זאל זיין דעמאקראטיע, די אידן זאלן זיין גלייך בארעכטיגט וכדו׳ ער איז געקומען מיט די זאכן, און ס׳האט פאר די אידן זייער געשמעקט אז מ׳וועט אויפהערן צו אונטערדרוקן אידן, און אז דער תניא האט געזאגט אז ער שטייט מיט׳ן צאר האט מען אים געפרעגט פארוואס, האט ער געזאגט אז אויב דער קייסער וועט זיגן וועט זיין פאר אידן שווער בגשמיות, אבער ס׳וועט זיי גוט זיין ברוחניות. אבער אויב דער פראנצויז וועט זיגן, וועט טאקע זיין גוט פאר אידן בגשמיות אבער ס׳וועט זיי שאדן ברוחניות. אזוי ווי היינט אין אמעריקא, ס׳איז א שאדן ברוחניות נעבעך ס׳פאלן אוועק זייער אסאך, איז ס׳וועט שאדן ברוחניות און ער איז אויף דעם נישט מסכים.

9 בקצרה נציג כפי שמתואר בספרי קורי הדורות מתואר שנאפאליאן החל את רעיון "המהפיכה הצרפתית" בשנת תקמ"ח וחיסל שלטון המלכים בצרפת, והנהיג שלטון שווה זכיות לכל אוכלוסיה, וכך התחיל בכיבוש כל המדינות השכינות, בשנת תקנ"ו מדינת איטליא ועגלאנד, בשנת תקנ"ח מדינת מצרים, בשנת תקנ"ט הגיע לארץ ישראל (שם נפגש כידוע עם ההה"ק מהר"ן מברעסלעוו זי"ע) אבל שם נכשל בכיבושו, וכך המשיך לכבוש מדינות רבות, עד בשנת תקע"ו נחל כשלונו במדינת רוסלאנד והודח מנשיאותו.

איז געווען דעמאלטס א מחלוקה דער רבי ר׳ מענדעלע מיטן תניא,[10] רבי ר׳ מענדעלע האט זיך געגרייט ראש השנה מיט תקיעת שופר, און ער האט געוואלט אז נאפאליאן זאל זיגן, און דער תניא האט געוואלט אז דער רוסישער צאר זאל זיגן, און דער תניא האט זיך מקדים געווען מיט תקיעת שופר, האט ער עס דעמאלטס ערלעדיגט.[11]

דער תניא איז דעמאלטס אנטלאפן פון זיין פלאץ, און איז נפטר געווארן אונטערוועגנס אין האדיטש, ערגעץ וואו אין א פארווארפן פלאץ ושם מנוחת כבודו.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

10 ידוע ומפורסם שבשנת תקע"ג פרצה מלחמה גדולה בין מדינת פראנקרייך בראשות נאפאליאן, למדינת רוסלאנד בראשות הצאר ניקאלייא, ובדבר הזה היה מחלוקת בין דעות הצדיקים הקדושים, כי הרה"ק מלובלין זי"ע והרה"ק מרימאנוב זי"ע והרה"ק מקאזניץ זי"ע (אשר כידוע שלשתם נסתלקו באותו שנה) שהיו מבין הצדיקים שהשתוקקו לקרב קץ הגאולה ולהחיש פעמי המשיח, ולזה אף שראו שעל ידי הנצחון יבואו צרות רבות ורעות על בני ישראל ודמם יישפך כמים רח"ל, אולם לא שתו לבם לזאת, אלא רצו בכל לבם ונפשם לקרב קץ הימין, וקיוו בנפשם שכעת הוא שעת הכושר לזכות לגאולת עולמים, ולכן רצו שנאפאליאן ינצח במלחמתו נגד מדינת רוסלאנד.

אולם דעת הרבה צדיקים היו שראו שעי"ז יבואו צרות רבות ורעות על ישראל ודמם יישפך כמים רח"ל, והרה"ק מרימאנוב שרצה בכל כוחו להחיש ביאת המשיח ואמר: עס זאל זיך גיסן בלוט פון פריסטיק ביז רימאנוב און משיח זאל קומען, ותמך בכל עוז בנצחונו של נאפאליאן.

ובקצרה נציג כפי שמתואר בספרי קורי הדורות מתואר שנאפאליאן החל את רעיון "המהפיכה הצרפתית" בשנת תקמ"ח וחיסל שלטון המלכים בצרפת, והנהיג שלטון שווה זכיות לכל אוכלוסיה, וכך התחיל בכיבוש כל המדינות השכינות, בשנת תקנ"ו מדינת איטליא ועגלאנד, בשנת תקנ"ח מדינת מצרים, בשנת תקנ"ט הגיע לארץ ישראל (שם נפגש כידוע עם ההה"ק מהר"ן מברעסלעוו זי"ע) אבל שם נכשל בכיבושו, וכך המשיך לכבוש מדינות רבות, עד בשנת תקע"ו נחל כשלונו במדינת רוסלאנד והודח מנשיאותו.

11 עי׳ בדרכי חיים ושלום (מנהגי יום השבת, עמ׳ קמ״ד) מש״כ בענין זה: בעת המלחמה הגדולה מלחמת נאפאליאן מלכות צרפת עם מלכות רוסלאנד, אז ראו רבותינו שלשה אבות העולם, ה״ה הגה״ק המגיד מקאזשניץ והגה״ק החוזה מלובלין, והגה״ק הרבי רמ״מ מרימאנוב שהמלחמה הזאת הוא שעת הכושר לגאולה שלימה, ובקשו והתפללו לה׳ שיהי׳ נאפאליאן גוג ומגוג ושיצליח במלחמתו נגד רוסלאנד, והגה״ק הרבי ר׳ שניאור זלמן זי״ע בעל שו״ע התניא היה מתפלל לשלום רוסלאנד שיצליה הקיסר אלכסנדר ואמר שאם תגבר יד הצרפתים יתרבה האפיקורסות בישראל, וכתב כן במכתבו כזה: ביום א׳ דר״ה קודם מוסף הראו לי אם יצא באנפארט״י שר חיל צרפת יתרבה העושר בישראל ויורם קרן ישראל אבל יתפרדו ויתרחקו לבן של ישראל לאביהם שבשמים", ע"כ.

כל הזכויות שמורות ©